

Esperanto Panorama

Tweemaandelijks tijdschrift - 21ste jaargang, nr.123 (3) - mei-juni 1990
ISSN 0772-540 X **Afgiftekantoor: ANTWERPEN X**

INTEGREREN OF VEROVEREN?

Het openen van de Oosteuropese grenzen heeft een hele verkeersstroom op gang gebracht: van mensen, meestal van Oost naar West; van politieke, economische en culturele belangen, voornamelijk van West naar Oost. Oost-Duitsland kan in beide gevallen als schoolvoorbeeld dienen, maar het verschijnsel is veel ruimer. De *joint-ventures* zijn niet meer van de lucht; politici gaan hun ideeëngenoten morele en financiële steun verlenen; overal worden culturele huizen geopend. Vooral Britten en Fransen menen dat zij aan culturele uitstraling moeten doen. We zijn immers voor een ééngemaakt Europa,... als onze stem er tenminste zwaar genoeg in doorweegt.

Politiek en economie

Hoezeer men ook van culturele integratie spreekt, bij nader inzien blijkt dat men vrijwel nergens oog heeft voor de cultuur op zich. Steeds gaat het om een kluwen van belangenverweving, waarbij taal en cultuur als vlag en propagandamiddel worden gebruikt, maar waar steeds andere belangen de werkelijke lading uitmaken.

Op sommige gebieden is dat begrijpelijk. Rupert Murdoch, de Australische persmagnaat, kocht in Hongarije een aantal kranten op. Zijn voorbeeld werd onlangs nog gevolgd door een Duitse uitgeversgigant. Via een strategie van opkopen van lokale kranten wil die een markt voorbereiden om een nationale krant uit te geven. Op zichzelf zijn dit lovenswaardige initiatieven in een land waar tot voor kort slechts één stem werd gehoord. De situatie in Litauen toont hoe zo'n situatie vlug tot censuur kan vervallen. Toch is het bij de twee ondernemingen het commerciële en niet het culturele belang dat deze acties inspireert. Vóór alles wordt er een bruggehoofd opgeworpen om het imperium verder in Oost-Europa te kunnen uitbreiden.

Dat het commerciële doorweegt blijkt uit de stap terug die *The Voice of America* deed. Zij besloot haar uitzendingen in

vervolg op p. 3

Esperanto-Panorama

Tweemaandelijks tijdschrift uitgegeven door de Vlaamse Esperantobond, v.z.w.

Redactie en administratie België
Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen.
☎ (03) 234.34.00.

Administratie Nederland
Esperanto-Centrum Nederland, Riouwstraat 172, 2585 HW Den Haag.

Abonnementen
Gewoon abonnement: 400 fr. in België, 22 *f* in Nederland.
Vijfjarig abonnement: 1 600 fr. in België, 88 *f* in Nederland.
Levenslang abonnement: 10 000 fr. in België, 550 *f* in Nederland.

Advertenties
Inlassingen zijn mogelijk op formaat 1/1, 1/2 en 1/3, voor gedetailleerde prijs dient men het Esperantocentrum te Antwerpen te raadplegen.
Kleine advertenties op kolombreedte, zonder kader 15 fr. (voor België + 19% BTW) of 0,90 gld. per woord.

Rekeningen
Voor België: 402-5510531-55 t.n.v. Vlaamse Esperantobond, Antwerpen.
Voor Nederland: postgiro rek.: 3583975 t.n.v. Esperanto-Centrum Nederland, Den Haag.

Redacteurs
Paul Peeraerts en Guido van Damme.

Medewerkers
C. Declerck, P. De Smedt, I. Durwael, A. Humet, J-P. VandenDaele.

Verantwoordelijke uitgever
Paul Peeraerts, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen.

Esperanto-Panorama verschijnt de 1ste van iedere oneven maand.

Bijvoegsels bij Esperanto-Panorama worden slechts toegestaan als ze keurig gedrukt zijn en in onberispelijk Nederlands of Esperanto opgesteld. De kosten veroorzaakt door het bijvoegen van het drukwerk, worden gefactureerd.

Teksten voor publicatie moeten op het redactie-adres toekomen uiterlijk de 1ste van de even maand.
De redactie heeft het recht ingezonden teksten, advertenties of bijvoegsels te weigeren. In geval van discussie beslist het Bestuur van de Vlaamse Esperantobond.

Overname van artikels is vrij, op voorwaarde dat een presentexemplaar aan de redactie wordt gezonden.

Esperanto Panorama

Editor-taaltje

Wie de inhoud van *Taaltuin* vergelijkt met het boek van Claude Piron wordt wellicht getroffen door de onenigheid die ook in de Esperantowereld blijkt te leven. De kernvraag is: Moet het Esperanto die eenvoudige taal blijven die Zamenhof ruim honderd jaar geleden ontworpen heeft, of moet het (haast onvermijdelijk) steeds ingewikkelder worden – een afspiegeling van onze wereld – en zo zijn gemakkelijk karakter verliezen?

Met deze problematiek komt Esperanto een stukje dichter bij de gewone taal. In elke taal is er een natuurlijke spanning tussen NORM en GEBRUIK. Het Frans legt sterk de nadruk op de norm; in het Engels heeft gebruik de overhand. Het Nederlands kent daarbij nog z'n eigen conflict: een taal met twee startbases. Eenheid in verscheidenheid is het strijdthema dat onze moedertaal siert.

Zo bekeken, kan men stellen dat het Esperanto en een natuurlijke taal slechts relatief van elkaar verschillen. Zij zijn enkel aan een ander eind hun levensweg begonnen: natuurlijke taal zoekt vanuit gebruik naar een norm; Esperanto moet vanuit de norm leren leven met het gebruik.

Toch is de beweging van het Esperanto ook verschillend van die van nationale talen. Die streven het instandhouden van zichzelf na – een gevecht van afweren en integreren (vergelijk de politiek tegenover vreemdelingen). Het streven van het Esperanto is wezenlijk anders: steeds grotere aandacht voor het universele, en daardoor voorbijgaand aan het specifieke van de eigen moedertaal. Dat is ook de opdracht van iedere esperantist: loskomen van het eigene, op zoek naar het universele. Wanneer je deze opdracht op een hoger niveau tilt – over de taal heen – kom je automatisch terecht bij de opdracht voor ieder „wereldburger".

gvd

zes talen te schrappen omdat de financiële kost niet opweegt tegen het commercieel profijt. Waar tevoren het politieke aspect nog zijn duit in het zakje deed, valt dat nu weg. Politiek gezien is het gebied „bevrijd" en hoeft het geen steun meer van buitenaf. De taal zelf is niet belangrijk.
Sterke nationale regeringen zien in dat het belangrijk is de eigen taal te steunen. Daar tegenover staan de regeringen van kleinere staten, die menen dat het geen zin heeft tegen de stroming op te roeien, al durven ze dat niet aan hun onderdanen verkopen, op straffe van „ontslag". Het resultaat is een hypocriete tweeslachtigheid. Met de mond beleiden zij de culturele eigenheid, maar noch in hun beleid en wetgeving, noch met hun houding op internationale bijeenkomsten doen zij een poging om aan die culturele eigenheid een concrete vorm te geven.
Onlangs nog werd tijdens een colloquium aan de Rotterdamse Erasmusuniversiteit de politici van Nederland en België verweten dat zij geen financiële middelen voor een echt cultuurbeleid over hadden, en dat zij zelfs de activiteiten van de culturele lichamen die ze dan toch zelf hebben ingesteld (o.a. de taalunie) niet ernstig nemen en geen stappen ondernemen om de besluiten en de werkresultaten van die instellingen via een actief beleid te concretiseren.

De wetenschappelijke wereld

Dat noch in het Europese Parlement, noch op een Europese ministerraad veel aandacht aan de diverse (kleinere) talen wordt besteed, is genoegzaam bekend. Maar de politici staan niet alleen. Ook de intelligentia in vele kleinere taalgebieden offert zijn moedertaal aan de mammon van de internationale publicatie, waarbij een internationale taal een noodzaak (*must*) heet te zijn. In een „Vrije Tribune" in *De Standaard* (26 dec. 1989) merkt Prof. T. Devreese op: „Internationale

Congressen gebruiken Engels als enige voertaal. Andere talen komen nog hoogstens aan bod bij de openingsceremonie e.d., in aanwezigheid van lokale personaliteiten. Het merkwaardige is hoe Duitsers, Italianen, Fransen, Japanners, Russen... het Engels thans vanzelfsprekend aanvaarden als lingua franca (algemene voertaal) van de fysica en de wetenschap in het algemeen. Deze ontwikkeling, hoe efficiënt ook voor het wetenschappelijk verkeer, stemt toch tot nadenken. Zelfs voor de wetenschap betekent het invoeren van een uniform taalinstrument (*broken English* (sic)) een culturele verarming."
Gerard Bodifée in dezelfde krant (27-28

jan. 1990) tekent die verarming duidelijk uit: „De grootschalige en karakterloze communicatie dreigt de wetenschap zelf in haar wortels aan te tasten. Wetenschappelijk onderzoek is niet te herleiden tot een neutrale observatie van een voor iedereen identieke wereld. Interpretatie, appreciatie en selectie van het waarnemingsgegeven staan niet los van de culturele achtergrond van waaruit de nieuwsgierigheid voortkomt. Overwegingen van estethische aard en van ideologische voor- of afkeer bepalen mee de kansen op aanvaarding van een theorie". Zijn mening is dan ook dat wetenschappelijke rapporten uit Engelstalige hoek vaak een aandacht krijgen die niet in verhouding staat tot hun wetenschappelijke kwaliteit. Zij genieten die belangstelling enkel en alleen omdat zij de taal mee hebben.

Een ander negatief bijverschijnsel – dat evenwel ook aan het fenomeen van de internationalisering van de wetenschap op zich te wijten kan zijn – is dat vele ideeën niet meer de kans krijgen om te rijpen en uit te klaren. Ondanks alles is het wel zo, dat de wetenschappers door zich te beperken tot het gebruik van één enkele taal, deze tendens versterken.

De man in de straat

Wat denkt de gewone man ervan? Soms is er een licht protest te horen. Dat blijkt bijvoorbeeld uit lezersbrieven die geregeld in kranten verschijnen. Maar dat is toch maar een kleine minderheid. Het feit dat het Engels in de popmuziek zulke grote impact heeft – hoewel vele liedjes in andere talen vaak veel beter zijn – is in dit verband veelzeggend. Nog duidelijker blijkt dat echter uit reclame... toch een tak die zijn direct succes ontleent aan de respons die hij bij de gewone man oproept. Welnu, vaak doen grote internationale bedrijven niet eens meer de moeite hun reclameboodschap in de plaatselijke taal te vertalen.

De nieuwe opdracht

Misschien is er een slag verloren, maar het Engels heeft de oorlog nog niet gewonnen, daarvoor kan de situatie op het taalslagveld al te zeer veranderen. Tot voor de tweede wereldoorlog werden in zowat alle Europese talen belangrijke wetenschappelijke werken gepubliceerd. En de bedreiging aan het adres van de Engelse hegemonie is groot: in de Verenigde Staten groeit de Spaanssprekende bevolking de Engelstalige over het hoofd. Door de openheid van het Oosten – en meer bepaald van de Sovjet-Unie – kan ook het Russisch zich in de concurrentiestrijd werpen. En al zal die taal wegens zijn relatieve moeilijkheidsgraad misschien niet direct een grote aanhang verwerven, zij kan wel de vanzelfsprekendheid van het Engels aantasten. Opgang van sterkere economische eenheden zoals Japan, het ééngemaakte Duitsland, of, waarom niet, een verenigd Europa betekenen evenveel kansen om de eigen taal te herwaarderen.

Het hoger vermelde artikel van T. Devreese stelt eigenlijk de vraag naar de toekomst van de Vlaamse Beweging. Hij ziet het zo: „De nieuwe, internationale opdracht is van een andere aard: op het Belgisch platform ging het erom dat meer dan 60 % van de bevolking haar taal bewaarde; op het zich thans aankondigend internationaal mondiaal platform gaat het erom met slechts 0,5 % van de wereldbevolking niet weggespoeld te worden in een wereldwijde dynamiek." De auteur heeft gelijk, alleen gaat het om vele malen 0,5 % die belang hebben bij een samenstrijd. Dat zij om elkaar daarin te verstaan ook nood zullen hebben aan gemeenschappelijk communicatiemiddel – dat niet bedreigend voor de eigen identiteit mag zijn – is tot nog toe echter slechts tot enkelingen van die minderheid doorgedrongen.

gvd

Nederlands voor buitenlanders
De Vlaamse regering heeft het initiatief genomen om buitenlanders die zich pas in ons land vestigen, of zij die reeds geruime tijd werkeloos zijn, te verplichten een cursus Nederlands te volgen. Hiermee hoopt de regering de integratie van deze vreemdelingen in onze maatschappij te vergemakkelijken en de druk van rassenspanningen te verminderen.

Ambtenarentaal
Dat ambtenaren vaak ongehoord moeilijke taal gebruiken, ondervindt iedereen die bv. probeert de instructies bij zijn belangstingsbrief te ontcijferen. Zowel het woordgebruik als de zinsconstructie zijn haast onverstaanbaar. Verder krioelt ze van de fouten. De minister bevoegd voor deze materie heeft besloten om de ambtenaren een extra taalopleiding te geven en hen een adviesraad ter beschikking te stellen. Volgens prof. Berode – taalraadsman van de BRT – is deze stap weliswaar prijzenswaardig, maar toch meent hij dat (schriftelijke) communicatie een „vak" is en dat alle ambtelijke stukken door taalkundiggeschoolde ambtenaren moeten worden opgesteld.

Taalspel

Zonde „ ", menee , mev ouw...

Een tweetal jaar geleden, toen op de radio het bekende programma *De Taalstrijd* furore maakte, besloot ook de Antwerpse club *La Verda Stelo* een clubavond aan een *Lingvobatalo* te besteden. Het werd een succes! Eén van de opdrachten inspireerde een panellid tot een knap staaltje taalspel.
Battus, de ongekroonde koning, van dit genre vestigde reeds vroeger de aandacht op het feit, dat sommige teksten bijzonder eigenaardig kunnen overkomen omdat ze een bepaald kenmerk hebben, dat een gewone tekst niet heeft. Daardoor krijgt die tekst een speciale, pittige smaak... iets van de exotische kruiden uit de Chinese keuken, dat hier in het Westen onze tong op een bijzondere manier prikkelt. Vaak is het niet direct duidelijk wat ons prikkelt, we kunnen de smaak – het typische element – niet meteen thuisbrengen... en wanneer we plots tot de ontdekking komen wat het is, geeft dat zo'n gevoel van... „Ha, maar natuurlijk, dát is het!"
Maar laten we jullie niet langer watertanden. Ziehier wat het panellid klaarstoofde. Aan jullie, lezers, om uit te vissen welke kruiderij hij er (niet) tussen heeft gemixt. Zijn opdracht luidde: „Hoe zou je Esperanto propageren in een Chinees restaurant?" Dit was zijn voorstel:

Altestimataj geĉeestantoj,
Kun ega afableco mi ŝatus doni al vi jenan sciigon. Ĝia temo estas monda lingvo logika, kiun jam multe da gesamlandanoj niaj scipovas, vin antaŭante. Dum ke aliaj etnoj ne jam scias kiel elbuŝigi alian ĉefan lingvon okcidentan, ni jam povas komponi en tiu ĉi monda lingvo jenan menueton:

Antaŭplado: salato kun sojoŝosoj kaj olivoleo
Ĉefplado: sudazia vegataĵo blanksema kun disigita bovaĵo kaj enlandaj pulpaĵoj malhelflavaj
Postplado: ananaso pecigita kun bananoj

Kaj speciale mi volas emfazi ke danke al ĝi multaj metalpikuloj alkutimigis manĝi bastonete dum la pekina monda kunveno. Tio sole eblis danke al tiu ĉi lingvo monda: ESPELANTO!
Mi dankas vian aŭskultatenton!

Voor wie het Esperanto niet zo goed beheerst, volgt hier tussen haakjes een vertaling:

(Hooggeachte aanwezigen van beider kunne,
Met groot genoegen wens ik u volgende kennisgeving mee te delen. Zij betreft een logische wereldtaal, die reeds velen van mijn landgenoten van beider kunne beheersen, waarmee ze jullie voorafgaan. Terwijl andere volkeren nog niet weten hoe zij een andere belangrijke westerse taal moeten uiten, kunnen wij reeds in deze wereldtaal het volgende menuutje samenstellen.

Voorgerecht: salade met sojascheuten en olijfolie
Hoofdschotel: Zuidazische vegetarische schotel van witte zaden met stukjes rundsvlees en inlandse donkergele puree
Nagerecht: gesneden ananas met banaan

Ook wil ik er speciaal de nadruk op leggen dat dank zij haar vele ijzeren-pic-pikkers zich het eten met stokjes hebben kunnen eigen maken tijdens de wereldbijeenkomst te Peking. Dat was enkel mogelijk dank zij deze wereldtaal: Espelanto.
Ik dank U voor uw luisteraandacht.)

En voor wie wel goed het Esperanto beheerst en die meent dat zulk taalspel te simpel is, volgt hier een uitdaging: maak eens een vertaling waarin hetzelfde Chinese ingrediënt (of moeten we zeggen malchinese) ontbreekt? Als U dat echter niet lukt, betekent dat dan dat het Nederlands een minderwaardige taal is in vergelijking met het Esperanto?

gvd

Groepsleven, informatie

Teksten voor het volgende nummer van Esperanto-Panorama moeten op de redactie toekomen voor 1 juni 1990. De publikatie van redactionele teksten gebeurt gratis. Voor advertenties raadplege men het Esperantocentrum te Antwerpen.

AALST

Esperantogroep *La Pioniro*☆

Inlichtingen: de hr. E. D'Hondt, Wilgstraat 25A, 9440 Erembodegem, tlf. (053) 77 44 97.

Bijeenkomsten: de laatste dinsdag van de maand in de jeugdbibliotheek, Kattestraat 31 (2de verdieping).

Cursus: in het Sint-Maartensinstituut te Dendermonde.

ALKMAAR

NEA-sekcio

Inlichtingen: mevr. F. Bakker-Kroon, Meester Quantplein 2, 1862 GB Bergen, tlf. (02208) 45 82.

Bijeenkomsten: de derde maandag van de maand.

ALMELO

NEA-sekcio

Inlichtingen: mevr. A. Hinnen-Spoelstra, Rensumaborg 8, 7608 GK Almelo.

Bijeenkomsten: de derde woensdag van de maand op wisselende adressen.

AMERSFOORT

NEA-sekcio

Inlichtingen: W.P. Roelofs, Vosseveldlaan 16, 7607 NB Soest, tlf. (02155) 15473.

AMSTERDAM

NEA-sekcio

Inlichtingen: J. Hardeveld, Ruimtevaartlaan 33, 1562 BA Krommenie, tlf. (075) 287 018.

Bijeenkomsten: AKKE-conversatiebijeenkomsten elke dinsdag om 20.30 u. in het Centraal Station, laatste deur op het eerste perron (oostzijde, 2b, deur met uithangbord ASSV) in, op de derde verdieping.

ANTWERPEN

Kon. Esperantogroep *La Verda Stelo*, v.z.w. ☆

Inlichtingen over Esperanto: tlf. (03) 234 34 00 (kantooruren) of 440 30 92 ('s avonds).

Inlichtingen over de programma's: tlf. (03) 440 35 58.

Bijeenkomsten: in het Esperantocentrum, Frankrijklei 140, 1ste verdieping, elke vrijdag om 20.00 u. Het clublokaal is open vanaf 18.00 u.

Programma:

- vrijdag 27 april: *Filmavond*. We bekijken een documentaire film en bespreken daarna het thema.
- vrijdag 4 mei: DISCUSSIE-AVOND: de derde in onze nieuwe reeks. Over het thema beslissen we op 20 april.
- vrijdag 11 mei: dhr M. Halvelik houdt een voordracht over „Nieuwe paradigmata in de linguïstiek en hervorming van het Esperanto".
- vrijdag 18 mei: INTERNATIONALE AVOND: dhr Jean-Louis Texier (Frankrijk), ex-bestuurslid van UEA, leidt een debat over „Werven".
- vrijdag 25 mei: *Ontmoeting* – deelnemers aan de Europese bijeenkomst voor Nationale Verenigingen in Brussel bezoeken onze club.
- vrijdag 1 juni: *Smulavond*, we leren originele recepten kennen.
- vrijdag 8 juni: INTERNATIONALE AVOND: Brian Moon, Brits-Luxemburger, ambtenaar bij de EG, vertelt over zijn reis naar Cyprus en kruidt zijn verhaal met een stevige portie dia's.
- vrijdag 15 juni: *Frederiko Chopin*: biografie in woord en muziek, door Iwona Kocięba.
- vrijdag 22 juni: *Natuurwandeling* op de Antwerpse Linkeroever onder deskundige leiding van René en Ingrid Maes-Van Linden. **Opgelet**: Afspraak om 20.00 uur stipt aan het „Revalidatiecentrum, Hof ter Schelde, Esmoreitlaan (teminus MIVA-bus 36). De wandeling duurt 2 uur.
- vrijdag 29 juni: *Zintuigenkwis*: We testen

onze smaakpapillen, voelhorens, neusvleugeltjes en ... ons zesde zintuig met Ilse Jacques.

Vlaamse Esperantobond v.z.w.
Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, tlf. (03) 234 34 00 (antwoordapparaat van 18.00 u. tot 9 u. en op vrije dagen). Bezoek liefst na afspraak.
Cursussen: Cursus voor zelfstudie Esperanto Programita (met platen of cassette én woordenboek) te verkrijgen tegen 1 495 fr.

ARNHEM
NEA-sekcio
Inlichtingen: de hr. R.J.W. Poort, Sellersmaat 60, 6903 XM Zevenaar, tlf. (08360) 33790.

BERINGEN
Inlichtingen: de hr. Alfons Beckers, Rozenlaan 5 bus 1, 3950 Beringen, tlf. (011) 42 10 78.
Bijeenkomsten: Elke eerste vrijdag van de maand om 20 uur op bovenvermeld adres.
Cursussen: Elke woensdag van 12.30 tot 14.00 uur. Uitsluitend voor leerlingen van het college; op vrijdagavond van 19.00 tot 21.00 voor iedereen. Beide cursussen worden gegeven in het Cultureel Centrum, Hoogstraat, Beringen.

BEVERWIJK
Esperanto-grupo *Stelrondo*
Bijeenkomsten: 2de woensdag van de maand om 20.00 uur, t.h.v. mevr. N. Moerbeek-Bartels, Zwaansmeerstraat 48, 1946 AE Beverwijk, tlf. (02510) 31079.
Cursus: elke maandag om 19.00 uur in buurthuis „De Zandkraai" te Heemskerk.

BRUGGE
Brugse Esperantogroep
Paco kaj Justeco ☆
Inlichtingen: De hr. F. Roose, St.-Klaradreef 59, 8000 Brugge, tlf. (050) 34 30 61.
Bijeenkomsten: hebben plaats in het „Hof van Watervliet", Oude Burg 27, 8000 Brugge, iedere tweede en vierde donderdag van 20.00 tot 22.00 uur.
Programma:
- donderdag 10 mei: Het programma is nog niet vastgesteld.
- donderdag 14 juni: Het programma ligt nog niet vast.
  Raadpleeg voor beide activiteiten het plaatselijk clubblad.

BRUSSEL
Brusselse Esperantogroep ☆ [1]
Inlichtingen: de hr. Marc Demonty, Schoolstraat 3, 1710 Dilbeek, tlf. (02) 569 31 33.
Bijeenkomsten: iedere woensdag van 18.15 tot 19.45 uur.
Cursussen: Cursus op drie niveaus, vanaf 20 sept., telkens van 18 tot 20 u. aan de Kortenberglaan 66.

Belga Esperantista Fervojista Asocio
Inlichtingen: de hr. de Sutter, Kersbeeklaan 90, 1190 Brussel.
Cursussen: Een cyclus van 12 lessen telkens van 10.00 tot 12.00 uur. De cursus heeft drie niveaus: beginners, praktijk, gevorderden.
Van 14.00 tot 16.00 gewone vergaderingen rond diverse thema's (lezingen, diavertoningen, ...).
Alle aktiviteiten hebben plaats in de lokalen van de Algemene Directie van de NMBS (Ingang Onderwijsstraat 159), 1070 Brussel (Brussel Zuid).

1. Leden die in Brussel wonen en hun adres in het Nederlands opgeven en personen die in het Nederlandstalig gedeelte van België wonen, zijn automatisch lid van de Vlaamse Esperantobond. Anderen worden lid van de „Association pour l'Espéranto".

DEN HAAG
Esperanto Centrum Nederland (ECN)
Inlichtingen: Riouwstraat 172, 2582 HW Den Haag, tlf. (070) 355 66 77 (werkdagen van 10.00 tot 15.00 uur).
Cursussen:
- Schriftelijke cursussen.
- Cursus voor zelfstudie *Esperanto Programita* (met platen of cassette) te verkrijgen tegen *f* 60,– (incl. verzendkosten).

Internationaal Esperanto-Instituut (IEI)
Riouwstraat 172, 2582 HW Den Haag, tlf. (070) 355 66 77 (werkdagen van 10.00 tot 15.00 uur).
Cursussen:
Verzorgt opleiding van Esperanto-leraren volgens Cseh-methode.
Verkoop van nieuwe en gebruikte boeken.

NEA-sekcio
Inlichtingen: Th.J. van Woerden, Erasmusplein 59, 2532 RD Den Haag, tlf. (070) 380 27 86.
Bijeenkomsten: de 2de en 4de woensdag in het Esperantohuis, Riouwstraat 172 steeds van 14.00 tot 16.00 u.

TANEF (Naturamikoj-esperantistaj)
Inlichtingen: De hr. G. van der Horst, Hengelolaan 1158, 2544 GT Den Haag, tlf. (070) 366 65 47.
Bijeenkomsten: Elke 1ste maandag van de maand in het „Nigrotje", Maarseveensestraat 2.

DEN HELDER
Esperanto-Klubo Den Helder
Inlichtingen: De hr. E. van den Oever, Treilerstraat 11, 1784 SW Den Helder.
Bijeenkomsten: de 1ste en 3de maandag van de maand in het clublokaal, Koningsstraat 115 (boven).

DEURNE
TANEF
Inlichtingen: De hr. E. Spitaels, tlf. (03) 658 74 20.
Bijeenkomsten: elke derde woensdag om 20.00 uur in het „Bisschoppenhof", Spanhovestraat, Deurne.

DEVENTER
NEA-sekcio
Inlichtingen: J.S. Douma, Rembrandtkade 177, 7412 HL Deventer, tlf. (05700) 18304.
Bijeenkomsten: de 2de en 4de woensdag.

DIEMEN
Internacia amikeco
Inlichtingen: F.L.E., Vlasdonk 1, 1112 JD Diemen, tlf. (020) 90 90 94.

EDEGEM
Inlichtingen: De hr. I. Durwael, P. Gilsonlaan 5, 2520 Edegem, tlf. (03) 440 30 92.

EINDHOVEN
Esperanto-Klubo Eindhoven
Inlichtingen: De hr. R. Bossong, Floraplein 23, 5644 JS Eindhoven, tlf. (040) 11 41 62.
Bijeenkomsten: de 3de woensdag om 20 uur in het Aktiviteitenscentrum „Henriette Roelandts", Com. Dankertstraat 2.

ENSCHEDE
NEJ-sekcio *Ege*
Inlichtingen: De Vluchtestraat 1-402, 7423 BE Enschede, tlf. (053) 33 26 40.

GENK
Esperantoclub Genk ☆
Inlichtingen: de hr. Mathieu Habex, Gildelaan 27, 3600 Genk, tlf. (011) 35 95 42.
Bijeenkomsten: Cultureel Centrum (zaal 2 of 7), Dieplaan 2, 3600 Genk alle dinsdagavonden om 19.30 uur. Tlf.: (011) 35 39 11 (toestel 520).
Programma:
dinsdag 1 mei: Feest van de Arbeid: geen programma.
- dinsdag 8 mei: 19.30 uur cursus voor beginners in zaal 2; 20.30 uur: kokkerellen met Drika.
- dinsdag 15 mei: om 19.30 uur cursus voor beginners in zaal 7.
- dinsdag 22 mei: 19.30 uur Nicole geeft Esperantoles in zaal 2.
- dinsdag 29 mei: om 19.30 uur cursus voor beginners in zaal 7.
- dinsdag 5 juni: om 19.30 uur cursus voor beginners in zaal 7.
- dinsdag 12 juni: om 19.30 uur voorbereiding van de Limburgse dag (18 augustus) in zaal 2.
- dinsdag 19 juni: 19.30 uur cursus voor beginners in zaal 7.
- dinsdag 26 juni: om 19.30: jaaroverzicht door Mathieux Habex, zaal 2.

Cursussen:
De vergaderingen worden voorafgegaan door een herhalingscursus voor beginners, die cursus is toegankelijk voor alle leden. Bel voor info: (011) 35 95 42.

GENT
Genta Esperanto-grupo *La Progreso* ☆
Inlichtingen: Katja en Arpad Lödör, Peter Benoitlaan 117, 9219 Gentbrugge, tlf. (091) 30 16 77.
Bijeenkomsten: iedere maand bestuursvergadering (datum wordt onderling overeengekomen) en iedere 4de vrijdag in het Chalet „Sluizeken", Sluizekenskaai te Gent.
Cursussen:
Avondcursus volgens de rechtstreekse methode op dinsdag van 18.30 tot 20.20 u. in

de Volkshogeschool, Bargiekaai 1. De nieuwe cyclus startte op 12 september.
Programma:

- zaterdag 2 juni: Wandelzoektocht door Gent. Een traditionele topper waarop ook leden van andere groepen hartelijk zijn uitgenodigd.
- vrijdag 22 juni: Willem Rasschaert vertelt over zijn avonturen in de Rajastan-woestijn in Indië, met dia's natuurlijk.

GRONINGEN

NEA-sekcio
Inlichtingen: Esperantocentrum, Peizerweg 68-47, 9726 JM Groningen, tlf. (050) 18 31 42.
Bijeenkomsten: in het wijkgebouw Helperkerk, Waldeck Pyrmontplein 13, tlf. (050) 26 00 49.

NUFARO (Afd. Groningen van de Nederlandse Esperantojeugd)
Inlichtingen: Coranthijnestraat 9, 9715 RG Groningen, tlf. (050) 77 59 54.

HAARLEM/HEEMSTEDE

NEA-sekcio *Komprenado faras pacon*
Inlichtingen: G. Duivis, M. Vaumontlaan 168, EJ Heemstede, tlf. (023) 26 46 02.

HALLE

Esperantogroep Halle ☆
Inlichtingen: De heer Jan Devillé, Uylenbroeckstraat 127, 1500 Halle, tlf 02/356 45 17.
Bijeenkomsten: tweemaal per maand op nader te bepalen dag en plaats, informatie op bovenstaand adres.
Onze cursus voor beginners heeft plaats in de voormalige school van Wolvendries.

HASSELT

Esperanto Hasselt ☆
Inlichtingen: De hr. Marcel Aerts, Lazarijstraat 122, 3500 Hasselt, tlf. (011) 25 34 67.
Bijeenkomsten: in het Cultureel Centrum, Kunstlaan 5, telkens om 20.00 u.
Programma:

- maandag 7 mei: Sorobano, het Japanse telraam. Brigitte Kuenen bekwaamde zich in het gebruik ervan, en geeft ons nu een demonstratie.
- maandag 21 mei: Taalstudie.
- maandag 4 juni: Jos Vandenbergh spreekt over het Wereldcongres.
- maandag 18 juni: taalstudie.

HELMOND

NEA-Sekcio
Inlichtingen: De hr. Jo van Zwol, Peelhof 86, 5709 BN Helmond, tlf. (04920) 10704.
Bijeenkomsten: Elke eerste maandag van de maand.

HILVERSUM

FLE-sekcio
Inlichtingen: Mevr. M. Dee-Tervoren, J. Catsstraat 10, 1215 EZ Hilversum, tlf. (035) 12717.

NEA-sekcio „Dreves Uiterdijk"
Inlichtingen: Mej. Middelkoop, Jonkerweg 11, 1217 PL Hilversum, tlf. (035) 43320.

KALMTHOUT

***La Erikejo* ☆**
Inlichtingen: Mevr. Mireille Storms, Douglaslaan 14, 2080 Kapellen, tlf. (03) 666 83 19.
Bijeenkomsten: elke derde donderdag in Rest. Cambuus, Heidestatieplein 10, 2180 Heide-Kalmthout, telkens om 20.00 u.
Programma:

- donderdag 17 mei: mevr. Hilde Van Ingelgem: Mooi, 't leven is mooi.
- donderdag 21 juni: Heidewandeling. Vertrek Restaurant Cambuus om 19.30!

KAPELLE

Zelanda Esperanto-grupo
Inlichtingen: Sally en Dies Krombeen, Juffersweg 4 B, 4421 JB Kapelle, tlf. (01 102) 41563.
Bij afwezigheid: Rie en Kees Dentz, Karel Doormanplein 21, 4335 GC Middelburg, tlf. (01180) 14834.

KNOKKE

Esperantogroep Knokke ☆
Inlichtingen: De hr. Marmenout, Helmweg 7, 8300 Knokke-Heist 1, tlf. (05) 60 55 35.

KORTRIJK

***La Konkordo* ☆**
Inlichtingen: De hr. J. Hanssens, Meiweg 23, 8500 Kortrijk (correspondentieadres), tlf. (056) 21 31 06 en de hr. Jean-Pierre Alle-

waert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tlf. (056) 20 07 96.
Programma:

- vrijdag 18 mei: Voordracht over *Wilde Planten* door L. De Cooman.
- vrijdag 22 juni: dhr Maertens spreekt over „De Europese Gemeenschap en Esperanto".

Cursussen: voor jongeren en studenten iedere vrijdag om 16.30 uur in het Sint-Jozef-instituut; voor beginners iedere donderdag om 19.00 uur in de Oude Dekenij.
Clubvonden: voor iedereen, iedere 4de vrijdag om 19.00 uur in de Oude Dekenij.
Bibliotheek van het Esperanto-fonds: steeds gelegenheid tot bezoek na afspraak met: De hr. C. Vanbiervliet, Oudenaardsesteenweg 158, 8500 Kortrijk, tlf. (056) 22 00 11 of de hr. J. Hanssens (adres zie hoger).

LEEUWARDEN
NEA-sekcio
Inlichtingen: Mevr. Y. Weidema, Gouturnerdijk 18, 9084 AE Goutum, tlf. (058) 88 26 10.
Bijeenkomsten: donderdag om de veertien dagen om 15 u. in het Doopsgezind Centrum, Ruiterkwartier 173, Leeuwarden.

LEUVEN
Esperanto 2000 v.z.w. ☆
Inlichtingen: Bert Vanhoven, Boerenkrijglaan 20, 3120 Tremelo, tlf. (016) 53 58 92.
Bijeenkomsten: „Vespero 2000", de tweede woensdag van de maanden september tot juni telkens om 19.30 u. NOTEER ONS NIEUWE ADRES: Cultureel Centrum „Romaanse Poort", Brusselsestraat 63 (bij het ziekenhuis).
Programma:

- woensdag 2 mei: „Laborvespero", conversatiecursus.
- woensdag 9 mei: „Vespero 2000".
- woensdag 16 mei: Algemene Vergadering „Esperanto 2000 vzw".
- woensdag 30 mei: „Laborvespero".
- woensdag 6 juni: „Laborvespero".
- woensdag 13 juni: „Vespero 2000".

Daarna gaat „Esperanto 2000" met vakantie tot september!
De „Laborvesperoj" beginnen om 19.30 uur en vinden in de regel plaats op de 1ste en 3de woensdag van de maand.

LIMBURG
Contactadressen:
Albert Claesen, Zonnebloemstraat 7, 3610 Diepenbeek, tlf. (011) 32 36 03.
Jos Vandebergh, Ambachtstraat 39, 3538 Houthalen-Helchteren, tlf.: (011) 52 29 02 (kantoor).

MECHELEN
Inlichtingen: De hr. Saels, Lange Zandstraat 52, 2580 St.-Kathelijne-Waver, tlf. (015) 31 17 90.

MIDDELBURG
Zie Kapelle.

MORTSEL
Inlichtingen: Dhr. J. Bovendeerd, Meidoornlaan 42 b2, Mortsel of Mevr. P. Tytgat-de Ketelaere, Sint-Hathebrandstraat 8, Mortsel.

NIJMEGEN
Esperanto-klubo Zamenhof
Inlichtingen: Mevr. G.H.M. Wulfers, Lindanusstraat 16, 6525 PV Nijmegen, tlf. (080) 55 15 05.
Bijeenkomsten: de 2de en 4de woensdag om 20 u. op het bovenvermelde adres.

NEJ-sekcio „NIMFEO"
Inlichtingen: Jacob Canisstraat 2, 6521 HL Nijmegen; tlf. 080-222695.
Bijeenkomsten: De eerste woensdag van de maand. Bovendien geregeld cursussen.

OOSTENDE
Esperantoclub Oostende *La konko* ☆
Inlichtingen: De hr. André D'Hulster, Paul Michielslaan 10, 8400 Oostende, tlf. (059) 80 06 95.
Noteer: wij hebben een nieuwe vergaderplaats: *Zeezicht*, Zeedijk, Mariakerke, Oostende.
Programma:

- zondag 6 mei: 2de zeewandeling, ditmaal in westelijke richting! Samenkomst om 9.30 bij restaurant „Zeezicht".
- vrijdag 11 mei: clubavond in „Den Anklap" vanaf 20.00 uur.
- vrijdag 25 mei: idem.
- vrijdag 8 juni: opendeurdag en uitreiking van cursusattesten.

Cursussen: elke week A-cursus van

19.00 tot 20.30 uur; B-cursus van 20.30 tot 22.00 uur. Tweewekelijks C-cursus voor gevorderden en oude ratten, telkens de 1ste en 3de vrijdag van de maand.

Daverend succes!

De recordpoging voor de deelname van onze club aan de *LEVENSLIJN-show* werd een daverend succes. Ziehier de resultaten: in totaal werden 4780 stukken geregistreerd, waaronder: 1381 omslagen, 58 briefkaarten, 2564 prentbriefkaarten, 548 prentbriefkaarten (die onder omslag werden verstuurd), 198 wenskaarten, 31 telefaxen... deze stukken kwamen uit 97 verschillende landen! De periode waarin deze verzameling werd samengebracht is op zichzelf wellicht ook een record: pas op 17 december stuurden we brieven naar een 100-tal esperantisten of Esperantogroepen met de vraag ons te willen helpen. Zo wilden we in de recordtijd van drie maanden de reeds bestaande verzameling van onze leden aanvullen. Ons streefcijfer van 1500 werd gewoon verpulverd, het werden driemaal zoveel stukken! Onnodig te zeggen dat onze stunt een waardevolle aandachttrekker is geworden. VTM zond een korte flits van onze stand uit tijdens het half-acht nieuws van 20 maart. Tot nog toe kregen we als reactie op ons record 7 artikelen in locale kranten en 4 uitzendingen op vrije radio's. Wie doet het beter?

ROTTERDAM

FLE-afdeling 2

Inlichtingen: Mevr. J. Quispel, Maarland 4, 3075 JV Rotterdam, tlf. (010) 419 82 01 of 419 53 47.

Bijeenkomsten: op woensdag in ons nieuwe lokaal: *De Phoenix*, Ilpenstein 68 (metro „Slinge", bus 70-77, halte „Larenkamp" en „Slinge"). De samenkomst start om 14.00 uur, het lokaal is toegankelijk vanaf 13.30 uur; de SAT-ochtenden vinden plaats op *Hulkenstein* en beginnen om 10.30 uur.

Programma:

- woensdag 9 mei: Postklaar maken van *Sennaciulo*.
- zaterdag 19 mei: *Regionale dag* in de „Hoogkamer" te Vlaardingen. Er wordt gezorgd voor thee, koffie en soep – brood zelf meebrengen.
- woensdag 23 mei: Bespreken van de regionale dag, eventueel ook nog grammatica o.l.v. Wil van den Brink.
- woensdag 6 juni: Gezamelijk postklaar maken van *Sennaciulo*.

Esperanto-grupo *Merkurio*

Inlichtingen: de hr. Rob Moerbeek, tlf. (010) 436 15 39.

Bijeenkomsten: De 1ste en 3de woensdag om 20 u. in het hoofdkantoor van de UEA, Nieuwe Binnenweg 176, 3015 BJ Rotterdam.

Programma:

- woensdag 2 mei: Gastvoordracht door één van de werknemers van het Hoofdkantoor van UEA. Het onderwerp wordt later meegedeeld.
- woensdag 16 mei: *Uitverkoren* – Leden lezen voor uit het werk van hun meest gewaardeerde auteurs. Een uitgelezen gelegenheid om ook anderen voor uw auteur warm te maken.
- woensdag 6 juni: Verslag over de Jaarvergadering van NEA (19 mei) en, indien er nog tijd over is, Taalspel en Actualiteiten.
- woensdag 20 juni: Discussie over het congresthema: „Esperanto, evolutie en culturele verscheidenheid".
- woensdag 4 juli: Gezellige babbel in de openlucht.

SAT-Rondo

Inlichtingen: Mevr. W. v.d. Blink, Flat Meyenhage 133, 3085 NC Rotterdam, tlf. (010) 480 69 64.

We zijn weer gestart met de SAT-ochtenden. Ze vinden plaats in Hulkenstein 68. Voor het programma zie onder FLE-afdeling. Nadere inlichtingen op bovenstaand nummer.

TIENEN

Inlichtingen: Bert Boon, Merelhof 8, 3300 Tienen.

TILBURG

Esperanto Tilburg

Inlichtingen: De hr. H. Appelo, Montfortanenlaan 100, 5042 CX Tilburg, tlf. (013) 68 04 73.

TURNHOUT

Inlichtingen: De hr. Gorik Duyck, Het Bergske 35, 2360 Oud-Turnhout, tlf. (014) 42 48 08.

Vanwege het bestuur...

Jaarrapport 1989

Tijdens de algemene jaarvergadering waren enkel afgevaardigden van de verschillende groepen aanwezig, hoewel in principe alle leden het recht hebben aan die vergadering deel te nemen. We begrijpen dat velen enige drempelvrees koesteren. Daarom publiceren wij het moreel verslag van FEL dat tijdens die vergadering aan de leden ter goedkeuring werd voorgelegd.

In 1989 organiseerden onze lokale groepen 53 cursussen (1130 uren) en werden er 122 voordrachten gehouden. Deze cijfers houden geen rekening met cursussen die werden ingericht door andere organisaties (bv. de officiële avondcursus te Antwerpen). Aan deze cijfers moeten nog diverse activiteiten worden toegevoegd, die werden opgezet om het Esperanto aan het grote publiek kenbaar te maken (deelname aan beurzen, persmededelingen, informatie-voordrachten, ...). Hieruit blijkt duidelijk dat de activiteit van FEL steunt op de lokale groepen. Het huis in Antwerpen dient meer als servicecentrum, dat o.a. een vakbi-

UTRECHT
Samenwerkingscomité
Inlichtingen: De hr. Punt, Maniladreef 73, 3564 JB Utrecht, tlf. (030) 61 69 67.

WEERT
NEJ-sekcio *Lonicero*
Inlichtingen: Tromplaan 4, 6004 Weert, tlf. (04950) 21251.
Bijeenkomsten: Iedere tweede dinsdag.

WIJLRE
Esperantogroep *Marnolando*
Inlichtingen: Tienbundersweg 38, 6321 CR Wijlre, tlf. (04450) 1248.
Voortaan worden de clubavonden gehouden op vrijdagavond om 20.00 uur in ons eigen clubhuis, Tienbundersweg 38, 6321 CR Wijlre. De precieze data en het programma worden via ons plaatselijk informatieblad meegedeeld.

WILDERT
Cursussen: Conversatiecursus vanaf begin september en nadien telkens de 1ste maandag van de maand. Bel voor nadere inlichtingen.
Plaats: Jachthoornlaan 20, Essen-Wildert.
Inlichtingen en inschrijvingen: ter plaatse, tlf. (03) 667 57 70 of 321 23 06.

ZAANDAM
Esperantocentrum
Inlichtingen: Postbus 433, 1500 EK Zaandam, tlf. (075) 16 69 31.

ZEIST
NEA-sekcio
Inlichtingen: Mevr. C.H. Born, Gruttolaan 37, 3704 XL Zeist.

Wij danken alle verantwoordelijken die het programma van hun clubbijeenkomsten doorgeven. Dank zij uw medewerking worden deze bladzijden een waardevol informatie- en communicatie-instrument voor esperantisten in Vlaanderen en Nederland. Als u wijzigingen wil doorgeven in het vaste gedeelte van de gegevens over uw club (niet het programma), stuur dan liefst een fotocopie van de laatstverschenen gele bladzijden waarop de gewenste veranderingen duidelijk zijn aangeduid.

bliotheek ter beschikking stelt voor mensen die een studie over het Esperanto opzetten. De auteurs van 5 verhandelingen aan het Esperanto gewijd deden in 1989 een beroep op deze dienst.
Belangrijk in Antwerpen is ook de uitgave-activiteit. De voornaamste daarvan zijn: publicatie van boeken (zowel ten koste van FEL als van derden); het uitgeven van eigen tijdschriften (Esperanto Panorama, Monato) en die van andere Esperanto-organisaties (Franca Esperantisto; Internacia Pedagogia Revuo; Dia Regno). Verder is er de boekendienst: de omzet ervan bedroeg ruim 800 000 fr. In het kader van deze dienst treedt FEL ook op als tussenpersoon voor abonnementen op tijdschriften, congresbijdragen...
In 1989 hielden we een enquête over het „type van de Esperantospreker". Hoewel deze enquête een goede respons kreeg, bleven de resultaten tot nog toe ongebruikt! Een tweede buitengewoon initiatief was het organiseren van een gezamelijke reis naar Brighton. Het resultaat zet aan tot voortzetting.
Bij deze positieve resultaten moeten we enkele kritische noten plaatsen. Omdat FEL in 1988 een groot verlies incasseerde, werd in 1989 vooral aandacht besteed aan de grafische activiteit. Daardoor werd de propaganda wat uit het oog verloren. Toch nam FEL deel aan de alternatieve boekenbeurs, stelde hij zijn standmateriaal ter beschikking voor de talenbeurs te Brussel, en verspreidde hij informatiemateriaal onder de groepen tegen de helft van de kostprijs. Nochtans deemsterde de weerklank van het Esperanto in de massamedia weg. In 1988 behandelde het centrum te Antwerpen nog 800 informatie-aanvragen; in 1989 slechts 115; een zelfde fenomeen doet zich voor bij de media: in 1987 191 vermeldingen in kranten e.d., in 1989 slechts 75. Het aantal leden slonk drastisch.

Deze resultaten nopen ons tot volgende politiek: de eenheid die met onze nieuwe huisstijl sinds 1986 wordt nagestreefd moet met de nodige creativiteit worden voortgezet; het financieel resultaat van het centrum te Antwerpen blijft de nodige aandacht opeisen, maar mag ons onze informatieve taak niet uit het oog doen verliezen. Omwille van de nieuwe subsidie-regeling zullen we ook meer nadruk moeten leggen op een toenemend ledenaantal en een groeiend aantal activiteiten! Om dit te kunnen verwezenlijken heeft FEL nood aan extra vrijwilligers die zich actief voor de zaak willen inzetten.
Het nieuwe Europa, zowel dat van 1992, als dat van vandaag met de indringende veranderingen in het Oosten, nopen ons tot grote aandacht. Wij roepen onze leden op, zoveel mogelijk gebruik te maken van de mogelijkheden van het Esperanto bij hun contacten met het buitenland en hun ervaringen via lokale kranten aan een ruimer publiek bekend te maken.
Ten slotte geven we het volgende in overweging: in 1979 door het eerste bezoek van een Iranees; in 1982 door het Wereldcongres in Antwerpen; in 1986 door een TV-uitzending en de start van „Test 5000"; en in 1987 door de 100ste verjaardag van het Esperanto, slaagden we erin ruime belangstelling te wekken. Telkens hoopten we dat de bereikte resultaten zich automatisch zouden consolideren; telkens moesten we vaststellen dat dat niet het geval was. De les die we daaruit moeten trekken is: succes kan slechts succes blijven, als we nog tijdens de rijping van de eerste oogst de akker voor de volgende beginnen voor te bereiden, m.a.w. als we terwijl de eerste activiteit nog al onze aandacht opeist, reeds ideeën beginnen te ontwikkelen en voorbereidselen te treffen voor een volgende.

Antwerpen, 10 maart, 1990
Ivo Durwael, secretaris

Taalkoesteren en taalvertrappelen

Sedert het aanbieden van de nieuwe discipline „Interlinguïstiek" op een aantal universiteiten (en de daarop volgende groeiende belangstelling van taalkundigen voor het fenomeen Esperanto) wordt het hoe langer hoe duidelijker dat deze taal de enige is die – door zijn structuur, zijn woordbestand, zijn internationaal humanisme en zijn gedurende 102 jaar opgestapelde culturele erfgoed – kans maakt om ooit wereldwijd als neutrale, supra-nationale taal te fungeren.
Een eeuw lang hebben talloze enthousiaste idealisten over een groot deel van de wereld zich onbaatzuchtig ingezet voor het behoud en de ontwikkeling van hun taal. Maar de Esperantobeweging bestaat uit mensen, bouwers en slopers die, elk met de beste bedoelingen, doch vaak kortzichtig, samenwerken of elkaar tegenwerken. Feit is: van een onooglijk éénmansproject, een uit propagandistische overwegingen beperkt gehouden hulptaal-minimum, evolueerde het Esperanto tot een levende, veelzijdige wereldtaal.
Die evolutie van het Esperanto gebeurde vooral door geschriften, in het bijzonder op het terrein van de literatuur. En toch zijn het telkens weer de creatiefste en de bekwaamste taalgebruikers die kritiek en tegenkanting krijgen. Velen willen maar niet begrijpen dat die ontwikkeling te danken is aan Zamenhof en zijn trouwe volgelingen, die honderd jaar lang massaal nieuwe woorden hebben ingevoerd en de taal vlijtig „hervormden" en „vervormden"! Want nooit staat de scheppende mens stil.
In bepaalde sectoren van het taalgebeuren (dagelijkse omgang, media, zakenwereld, literair milieu) stelt men (voorbijgaande) modeverschijnselen vast: enerzijds cultivering en perfectionisme, anderzijds taalverloedering, verkommering, decadentie. Elders weer gemaaktheid of snobisme. Ik hoef U niet te vertellen dat het Nederlands overspoeld wordt door vreemde woorden, waaronder vooral Engelse termen en uitdrukkingen. De taal zelf lijdt daar niet onder. Het mishandelen van een taal door een grote massa, door de minstontwikkelde bevolkingslagen, door vreemdeligen, of door individuen bij middel van ingrepen, ingegeven door persoonlijke ingesteldheid en voorliefdes, doet niets af aan het instrument van de taalkunstenaar. Ook het Esperanto is een volwaardige taal, een taal zoals de andere. Zijn gebruikers aan banden willen leggen, is zinloos. Zij zijn vrij hun eigen stijl te kiezen en een individualistische woordkeuze te maken. Als ze zich vergissen, is dat hun zaak. Vrijheid van mening en van meningsuiting betekent tevens vrij beschikken over de middelen daartoe.
Het „Eerste Leerboek" van Zamenhof telde slechts 900 woorden. Nu, meer dan honderd jaar verder, zou het duidelijk moeten zijn, dat de droom van de ijveraars voor een minimale en eenvoudige, maar terzelfdertijd universele taal een tegenspraak inhoudt. Die visie getuigt van kleingelovigheid, van angst en onzekerheid. Ze is bekrompen en ongeloofwaardig. Men moet kiezen: een taal kan niet volwassen, gezond en sterk, onaantastbaar, groot en groots zijn, en toch „gemakkelijk", in een handomdraai geleerd.

C.D.

Onder de loep

PAG – *Plena Analiza Gramatiko* – Volledige Analytische Grammatica

De volledige grammatica van het Esperanto bestaat uit 16 regels.

De vierde uitgave van de PAG is een mooie illustratie van de universaliteit van het Esperanto: de auteurs zijn een Fransman en een Hongaar, het zetwerk gebeurde in Brazilië, de bladschikking en het maken van de filmen te Antwerpen, en ten slotte werd alles gedrukt in de Chinese Volksrepubliek. Vanuit wetenschappelijk oogpunt is deze informatie misschien waardeloos, maar voor de esperantoloog heeft ze toch belang.
De geschiedenis van het werk is zeer boeiend, al zullen we deze bladzijde niet dááraan besteden. We richten ons op de inhoud van het werk. Het adjectief *analiza* – analytisch – werd pas recent aan de titel toegevoegd. De auteurs beseften nl. dat we in het tijdperk van de TGG (Transformationeel-Generatieve Grammatica) leven en dat de tijd van de analytische grammatica voorbij was. Men kan echter geen TGG bedrijven zonder de grammatica te analyseren. TGG stoelt op de kennis die men daar verwerft.
Is nu die PAG (een lijvig boek van 599 pagina's) niet in tegenspraak met de fameuse 16 regels? (Zo weinig heb je nodig om Esperanto te leren, beweert men altijd!) Helemaal niet! De PAG is namelijk een universele grammatica, meer een grammatica van „taal", dan een grammatica van het Esperanto. Die universele grammatica is echter wel op een klassieke leest geschoeid naar Grieks en Latijns model. Men zou een grammatica kunnen schrijven die ideaal is voor het Esperanto, en op sommige plaatsen geeft de PAG daar nuttige aanwijzingen voor, maar die aanwijzingen zijn in principe even bruikbaar voor elke taal.
De PAG bevat drie grote delen: HET WOORD, DE ZIN en WOORDVORMING. In het deel dat handelt over de zin toonden de auteurs zich bijzonder modern. Ze behandelen daarin eigenlijk de ganse theorie van de „woordgroepen" (een typisch TGG-begrip) en deden dat in een tijd (1935) wanneer daar in de taalkunde nog geen sprake van was.
In het deel over het woord voelen vele Vlamingen zich wellicht wat ongemakkelijk bij de behandeling van de samengestelde tijden van de werkwoorden. De meeste leerboeken voor mensen van de Germaanse taalgroep geven immers een totaal verkeerde voorstelling van de juiste betekenis van deze tijden. Ter verduidelijking citeren we uit *Nederlandse Taalkunde* van Van den Toorn: „Nu bestaat er een wet op het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde, en terecht, want leven of dood zijn daarmee gemoeid. Er bestaat echter geen wet op het onbevoegd uitoefenen van de taalkunde; terecht zal men zeggen, want met taalkunde zijn niet zulke grote belangen gemoeid. Toch dient men niet te vergeten tot welke hartstochten, discriminatie, wanbegrip, verachting, dweepzucht en haat taal en taalgebruik aanleiding kunnen geven." (p. 210) Het is alsof de auteur een samenvatting geeft van onze geregeld weerkerende „ata/ita"-strijd!
De PAG is op de eerste plaats een werk voor de linguist-esperantist, die de plaats van het Esperanto wil bepalen in het spectrum van de andere talen van onze planeet. Het werk staat een trap hoger dan de ANS (Algemene Nederlandse Spraakkunst), die vooral een naslagwerk is voor de gewone taalgebruiker die met een taalprobleem worstelt dat een oplossing vraagt.

pds

Gelezen en... gekeurd

De goede taal

In EP 108/6, nov.-dec. 1987 drukten we een tekst af van Claude Piron waarin hij erop wedde dat het Esperanto heel wat troeven heeft. Van diezelfde auteur ligt er nu een boek voor ons: *La bona lingvo* (De goede taal). Daarin presenteert hij op zijn typische manier wat de goede kanten van het Esperanto zijn.
Eerst stelt hij vast dat „goed" eigenlijk heel wat betekenissen heeft: goede muziek, een goede grap, een goede gelegenheid, moreel goed... en – zo beweert hij – het Esperanto als „goede" taal draagt al die eigenschappen in zich.
Het werk is gegroeid uit zijn prilste ervaringen met Esperanto – de belofte die het voor hem inhield en de conflicten die hij er door ondervond: in zijn beroepsleven (als vertaler bij de Unesco); door de manier waarop het werd gesproken (vooral in Frankrijk); en met de wetenschappelijke benadering door esperantologen.
Maar waarom is die taal toch zo goed? Voornamelijk omdat ze een geest van menselijkheid uitstraalt: het is een taal die zich richt op het onbewuste, het irrationele en het automatische in de mens. Dat uit zich op allerlei manieren: in de buitengewone productiviteit van woordvorming door afleiding en samenstelling; in zijn analoge toepassingswijze: elk mogelijk procédé is altijd en regelmatig mogelijk, precies wat we als „natuurlijk" ervaren. Denk maar aan de (foutieve) veralgemeningen die kinderen maken wanneer ze leren spreken: lopen loopte geloopt...: in het Nederlands is het fout, maar in het Esperanto ben je veilig met die regel. Deze principes: regelmaat en onbeperkte toepasbaarheid maken de taal fundamenteel toegankelijk voor allen en geven haar zo het waarmerk „democratisch".

Maar naast de goede taal zelf is er ook het goede gebruik... en daar schort er wat. Als psycholoog situeert Piron de genoemde eigenschappen van de taal in de rechterhersenhelft, dat deel dat verantwoordelijk is voor het irrationele, het routinematige, het natuurlijke, de poëzie... Maar, in onze Westerse maatschappij – gevormd door klassieke waarden en grammatica's – is dat uit den boze. Vóór alles geldt hier: redelijkheid en vormelijkheid, theoretische waarden. Dat heeft ernstige gevolgen voor de wetenschappelijke benadering van het Esperanto. Vooral de woordvorming via afleiding moet er aan geloven ten voordele van neologismen. Dit wordt verdedigd onder het mom dat Esperanto anders geen „poëtische" taal kan zijn. Piron toont aan dat dit een drogreden is. Toch is de echte reden om deze tendens af te wijzen het feit dat onder de invloed ervan de taal al te zeer een Greco-Romaans dialect wordt. Ze verliest haar eigenschap van universaliteit en boet zo in aan verstaanbaarheid buiten Europa. M.a.w. ze verliest haar basiskwaliteiten en daarmee ook de eigenschap „een goede taal" te zijn.
Ik heb dit boek met belangstelling en plezier gelezen. Misschien trekt Piron te zeer van leer tegen „de Fransen"; hij geeft het zelf toe. Maar alle niet-fransen kunnen eruit leren zich van hun eigen moedertaal te distanciëren en een echt „goed" taalgebruik na te streven. En eens zal uit dat volk van „goede esperantosprekers" de schrijver opstaan die bewijst dat natuurlijk-eenvoudige Esperanto wél een taal voor literatuur is.

gvd

Claude Piron, *La bona lingvo*. HEA, Budapest, 1989. 280 BEF + verzendingskosten bij FEL.

... wat kan ik ermee doen?

Vertalen voor anderen...

In EP 113 (5), sept.-okt. 1988 kon je lezen over de vertalingen van een toeristische folder van de stad Dendermonde, die dank zij bemiddeling en medewerking van esperantisten is tot stand gekomen.
Ik kon onlangs een gelijkaardige – zij het strikt persoonlijke – vertaling op dezelfde manier verzorgen. Ik ben leraar Engels en geef les in de avondschool van de LBC. Hoewel niet vaak, praat ik daar soms ook over Esperanto. Eén van mijn collega's nu, die niet zo heel hoog oploopt met het Esperanto, zat een beetje verveeld met een krante-artikel uit een Deense krant. Gedurende veertien dagen had hij een job-ruil gehad met een Deense lerares Engels, en deze had hem nadien een kranteknipsel toegestuurd uit een Deense krant. Het betrof een interview met hem over zijn ervaringen in het Deense onderwijssysteem. Hoewel hij de tekst wel ruwweg begreep, had hij toch graag een goede vertaling gehad. Wat nu gedaan?
Langs mijn neus weg zei ik hem dat ik wel voor een vertaling kon zorgen, want dat ik een Deen kende die het wel in het Esperanto zou willen vertalen, zodat ik het daarna naar het Nederlands kon overzetten en het hem dan bezorgen...
Mijn collega was erg opgetogen met de vertaling – ik bezorgde hem trouwens ook de Esperanto-versie – en om eerlijk te zijn, mijn neus glom ook wel van voldoening dat het eens niet het Engels was, dat voor dit succes had gezorgd.

gvd

Begin je zelf pas Esperanto te gebruiken, en heb je zelf iets meegemaakt waarmee je het praktisch nut van het Esperanto in het dagelijks leven buiten de beweging kunt illustreren, schrijf er dan een stukje over en stuur het naar de redactie van EP, wellicht vindt het ook een plaatsje in deze rubriek.

Onbaatzuchtige hulp met baat
Om abonnementen op *Monato* in landen met betalingsproblemen over te maken, aanvaarden wij van hen betalingen in natura. Die geven wij weg aan wie via schenkingen ons fonds voor buitenlandse abonnementen steunt. Eén LP voor een schenking van 200 fr.; één echte Chinese zijden sjaal voor een schenking van 500 fr.

Esperanto-Hotel
Wie de bouw van een Esperanto-hotel in de Duitse Bondsrepubliek wil steunen, kan dit door „bakstenen" te kopen. Het hotel komt te liggen midden tussen Rotterdam en Bialistok, nabij de Oostduitse grens. Eén baksteen kost 12 DM. Info: Esperanto-Gesellschaft Südharz, Grubenhagenstraße 8, D-3420 Herzberg.

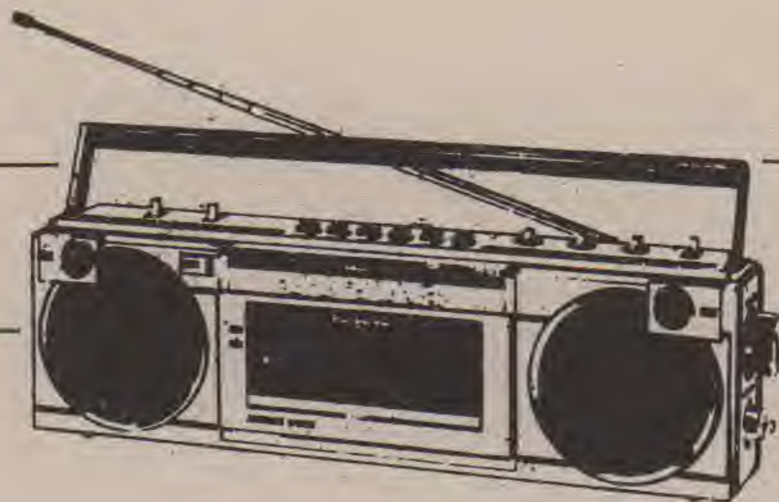
Correspondentie-aanvraag

33jarige Deen wil corresponderen over Nederlandse cultuur, meer bepaald literatuur; zoekt ook video- en audiobanden van Nederlandstalige televisie- en radioprogramma's. Wolfgang Kirschtein, Jyllands allé 11, TV, DK-8000 Arrhus, Denemarken.

25jarige Pool, beginnend esperantist, wil corresponderen over aardrijkskunde, geschiedenis, architektuur en tuinaanleg. Pawel Olszewski, Cekanowo 17A, Stupno, PL-09-472, Polen.

Ik wil corresponderen over postzegels, prentbriefkaarten, geschiedenis en andere thema's. Ik ben 47 jaar en leer nog Esperanto. Romano-Morelli, Via Cantore, 8, 20052 Monza, Italië.

Op golven

Radio Polonia

Het radiostation dat het meest beluisterd wordt, de beste programma's biedt, het vaakst uitzendt en een gevarieerd aanbod heeft is Radio Polonia. Het heeft dagelijks 6 half-uur programma's. Professionele medewerkers, zoals Andrzej Pettyn en Barbara Pietrszjak, verzorgen de uitzendingen en kunnen genieten van officiële steun terwijl ook de reacties van de luisteraars hen een hart onder de riem steken (en een wapen ter hand stellen waarmee ze eventuele bezuinigingen kunnen afweren).

Radio Polonia begon in het Esperanto uit te zenden naar aanleiding van het 44ste wereldcongres (1959). Sindsdien is het onafgebroken in de ether kunnen blijven. De redactie heeft een heel aantal verschillende programma's, het ene al beter dan het andere; dit geniet een grotere populariteit dan 't geen: alle verscheidenheid van een echt radiostation. De populairste programma's worden dan ook op de beste tijdstippen en frequenties uitgezonden. We geven een overzicht van wat er zoal te beluisteren valt.

Esperanto-ekspreso – is een programma met veel informatie over congressen, cursussen (zowel internationale als nationale), het reilen en zeilen van de Esperanto-beweging in de verschillende landen en mededelingen over activiteiten allerhande. Te beluisteren: zaterdag om 6 uur (voor vroege vogels); 18.30 uur en 21.30 uur en zondag om 16.30 uur en 22.30 uur. (Winteruur! Dus plus één!)

Leterkesto (brievenbus) – Het is niet moeilijk te raden dat hierin brieven van luisteraars aan bod komen. Het zijn meestal reacties op de programma's van de afgelopen weken en vergelijkingen van de daarin geboden informatie met de situatie in het land van de briefschrijver zelf. Dit programma gaat op vrijdag om 16.30 uur; op zaterdag 12 en 22.30 uur en op zondag om 6 uur de ether in.

Koncerto kun bondeziroj (concert met wensen) – Het „groot verzoekplatenprogramma van Radio Polonia" gepresenteerd door Lutgard... nee, door Barbara Pietrszjak, maar voor de trouwe luisteraar een even vertrouwde en toegewijde stem. Je plaatje aanvragen en luisteren op maandag om 18.30 en 22.30 uur en dinsdag om 16.30 en 21.30 uur. Vergeet niet het speciale verzoekformulier te gebruiken – te verkrijgen bij Radio Polonia – en tijdig aan te vragen want de post heeft tijd nodig om de afstand te overbruggen!

Jen Pollando (Hier Polen) – Nee, het is geen oorlogszender die de onder bezetting kreunende bevolking moed inspreekt, maar als jij pas Esperanto begint te leren, dan is dit jouw programma. Het richt zich speciaal tot beginners in eenvoudig Esperanto dat ook wat trager wordt gesproken. Dat is dus een uitstekende gelegenheid om eens een buitenlander Esperanto te horen spreken – toch nog altijd anders dan wanneer een clubgenoot dat doet, zelfs al spreekt die perfect. Het stelt het land Polen voor in al zijn aspecten, ook wel een culturele verrijking! Te ontvangen op zondag om 16.30 en 22.30 uur.

jpvdd

Kalender

Vóór in de zomer het grote werk van congressen begint, is er eerst nog de aanloopperiode van de lente. Vele lokale groepen houden dan een open vergadering, met een aantrekkelijk programma, ook voor leden van andere groepen. We vermelden er vier, waarvan enkele reeds op enige traditie kunnen bogen: de wandelzoektocht in Gent op zaterdag 2 juni; de heidewandeling te Kalmthout op 21 juni; de regionale dag van Rotterdam op 19 mei en de Zeewandeling te Oostende op 6 mei. Nadere info over deze activiteiten vind je onder de respectievelijke groepen of kan je verkrijgen bij de groepsverantwoordelijken (zie gele bladzijden).

Voor kinderen is er een speciale activiteit. De Esperantogroep uit Heemskerk nodigt hen uit op hun kinderfeest in buurthuis „De Schuilhoek, te Heemskerk. Het feest heeft plaats op 19 mei van 14.00 tot 18.00 uur. Organisator is de enige school in Nederland waar aan kinderen Esperanto wordt onderwezen. Deelnemers kunnen zich aanmelden door het overmaken van 100 fr. voor 10 mei! Nadere info bij Ton Verwoerd, Luxemburglaan 545, 1966 MJ Heemskerk. Let wel: het is een propagandafeest waarop vele niet-esperantisten zullen aanwezig zijn!

Even traditioneel als de gemelde wandelingen is de drie-landen-ontmoeting. Deze maal gebeurt die op zondag 20 mei in Cadier-en Keer (Limburg). De organisatie berust in handen van de ervaren Mergellandgroep. Info en inschrijving (voor 5 mei) bij Mevr. M. Martens, Karolingenstraat 5B, 6224 HM Maastricht.

Voor ondernemende geesten vermelden we nog twee congressen. Het eerste is het 27ste Baltische Esperanto-Congres in Riga. Gezien de politiek omstandigheden in het Baltische gebied is deelnemen misschien problematisch, maar voor wie wil proberen: info en inschrijvingen: BEK-27, p/k 150, Riga 50, Latvio, SU-226050. Het andere heeft pas op het einde van het jaar plaats, van 17 december tot 7 januari, maar de plaats noopt tot een grondige voorbereiding: Ivoorkust. Nadere informatie over dit Eerste Afrikaans Congres(je) is te verkrijgen op het Hoofdkantoor van UEA, Nieuwe Binnenweg, 3015 BJ Rotterdam.